

POSUDEK OPONENTA

Veronika Lhotáková: *Obraz Ivana IV. Hrozného ve stalinském Rusku (Historiografie, beletrie, drama)*,

Diplomová práce, FF UK, Ústav světových dějin, 2014, 88 stran

Veronika Lhotáková si vytkla za cíl zachytit proměnu obrazu Ivana IV. Hrozného ve stalinském Rusku zejména v období od poloviny třicátých let 20. století do Stalinovy smrti v roce 1953. Přestože vymezený časový úsek je stěžejní pro celou diplomovou práci, pokusila se Veronika Lhotáková stručně shrnout hodnocení osobnosti Ivana Hrozného a jeho doby v dílech dorevoluční ruské historiografie a krátce nastínila změnu přístupu sovětských badatelů k danému tématu po Stalinově smrti. Autorka se především zaměřila na vytváření obrazu prvního ruského cara v historiografii, beletrii a dramatické tvorbě, přičemž již dopředu uvedla, že se nevěnuje jen analýze a komparaci jednotlivých děl, ale zajímá se i o autory těchto prací, jejich poměry ke stranickému a státnímu vedení a v neposlední řadě se snažila zjistit, nakolik tito autoři splnili požadavky státních orgánů a samotného Stalina. Při zpracování tématu rovněž věnovala pozornost otázce, jak přispěl Stalin k vytváření obrazu Ivana Hrozného.

Veronika Lhotáková vycházela z edic pramenů, vydané korespondence autorů beletristických a dramatických děl, práce historiků, kteří ve sledovaném období působili. Jejich práce autorka pojala jako historický pramen, nikoliv sekundární literaturu. Přehled základní sekundární literatury je poměrně obsáhlý. Zahrnuje životopisné monografie předních umělců, kteří vytvořili díla o Ivanovi Hrozném, specializované práce věnované ruské historiografii od roku 1917 do poloviny padesátých let 20. století, práce věnované ruské kultuře v tomto období, vztahu Stalina k umělcům a historikům, sborníky k tomuto tématu. Literatura je vesměs v ruštině nebo angličtině. Mimo to autorka uvádí edice vybraných pramenů k danému tématu v českém jazyce a podává stručný přehled hlavních titulů překladové literatury. Nejnovější poznatky k dějinám Ruska v době vlády Ivana Hrozného a jeho osobnosti autorka čerpala z prací ruských, polských, anglických historiků.

Veronika Lhotáková ve své práci přesvědčivě ukázala, že proměna vnímání Ivana Hrozného v polovině třicátých let 20. století nebyla dílem náhody, ale vyplývala z politického vývoje na evropském kontinentě, a to zejména kvůli narůstajícímu nebezpečí ze strany nacistického Německa. Vyzdvihování osoby Ivana Hrozného pak nabylo na významu po

anexi pobaltských republik Sovětským svazem v roce 1940. Historici, dramatici a spisovatelé, kteří byli do tohoto programu na příkaz a pod dohledem stranického a státního vedení zapojeni, se museli náležitě vyrovnat s několika aspekty Ivanovy vlády – livonskou válkou, carovou krutovládou, carovým vztahem k bojarům a vznikem opričniny. Ivan Hrozný měl být představen jako mocný panovník, který porazil Němce v Pobaltí, a jeho krutovláda byla obhajována jako nezbytný prostředek boje proti bojarům, kteří mařili carovy pokrokové plány. Z těchto důvodů historici měli „správně“ interpretovat historické prameny, dramatici a spisovatelé museli vytvořit nejen pozitivní obraz ruského cara, ale současně měli dbát na to, aby jejich díla měla odpovídající uměleckou úroveň. Tím se však stávali terčem kritiky nejen moskevské vlády, ale také profesionálních badatelů, kteří jim vytýkali svévolné nakládání s historickými fakty.

Veronika Lhotáková všechny výše uvedené aspekty zachytila ve své práci a doložila četnými citacemi z dobových pramenů, historické literatury a publikovaných vzpomínek pamětníků. Její práci s prameny a sekundární literaturou považuji za příkladnou. Vysokou úroveň práce rovněž podtrhuje kultivovaný písemný projev, pečlivě zpracovaný poznámkový aparát a biografické údaje osob z oblasti historie, dramatické tvorby a umění, jejichž jména jsou ve většině případů známa jen zasvěceným odborníkům.

Práci Veroniky Lhotákové s potěšením doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikační stupeň výborně.

V Odoleně Vodě, 8.9. 2014

PhDr. Pavel Smrž